

O'zbekiston Ekologik
partiyasi

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY MAJLISI QONUNCHILIK PALATASI

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining
Iqlim o'zgarishi oqibatlarini kamaytirish va "yashil" iqtisodiyotga
o'tishni tezlashtirish masalalari bo'yicha komissiyasi

O'zbekiston Ekologik partiyasi fraksiyasi

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" ijtimoiy – iqtisodiy, siyosiy, ilmiy – ommabop jurnal

**“YASHIL IQTISODIYOT VA EKOLOGIK BARQAROR
RIVOJLANISHDA ILG'OR MUHANDISLIK MAKTABLARINI
SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI”
Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi**

2025-YIL 3-DEKABR

**Republican Scientific–Practical Conference
“CHALLENGES IN DEVELOPING ADVANCED ENGINEERING
SCHOOLS FOR GREEN ECONOMY AND ENVIRONMENTAL
SUSTAINABILITY”**

3 DECEMBER 2025

**Республиканская научно-практическая конференция
«ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПЕРЕДОВЫХ
ИНЖЕНЕРНЫХ ШКОЛ В РАЗВИТИИ ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ»**

3 ДЕКАБРЯ 2025 ГОДА

10-MAXSUS SON

Toshkent — 2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 102 sahifa.

2025-yil, dekabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

OLIY TA'LIMDA EKO-TURIZMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI OROLBO'YI HUDUDINING EKOLOGIK BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH.....	7
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich	
“YASHIL ENERGETIKA” – O‘ZBEKISTONNING YASHIL VA SOG‘LOM KELAJAGI IQTISODIYOTIMIZNING YANGI DRAYVERI.....	10
Abdushukur Hamzayev	
BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA EKOLOGIK MADANIYATNING AHAMIYATI.....	12
Xodjayeva Mohira Mirzaxmadovna	
QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	15
Muxiddin Kalonov	
“YASHIL IQTISODIYOT”GA O‘TISH ASOSIDA “YASHIL O‘SISHNI” TA‘MINLASH: MUOMMO VA YECHIMLAR	19
Makhmudov Nosir Makhmudovich	
YASHIL OBLIGATSIYALAR: IQTISODIY FAOLLIK VA HISOB YURITISHNING DOLZARB MASALALARI	23
Norboy G‘anievich Karimov	
YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHDA ILG‘OR MUHANDISLIK MAKTABLARI VA TEXNOPARKLARNING AHAMIYATINI AKADEMIK TA‘LIM JIHATIDAN TAKOMILLASHTIRISH.....	26
Sanjarbek Mirzaliyev Maxamatjon o‘g‘li	
INDUSTRIYAL SANOAT EHTIYOJLARIGA MOS, INNOVATSIYALAR YARATISHGA QODIR MUHANDISLARNI TAYYORLASHDA ILG‘OR MUHANDISLIK MAKTABLARI VA “YASHIL” IQTISODIYOT INTEGRATSIYASINING STRATEGIK AHAMIYATI.....	28
Sherzod Qurbonov	
YASHIL BUXGALTERIYA VA YASHIL MOLIYANI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK DOLZARBLIGI.....	31
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA‘MINLASHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING IJTIMOY-IQTISODIY TAHLILI	34
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
YASHIL MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR VA ULARNING EKOLOGIK INFRATUZILMA MODERNIZATSIYASIDAGI ROLI.....	37
Tursunkulova Gulchiroy Burxonovna	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ИНКЛЮЗИИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ДО 2030 ГОДА.....	40
Алимова Азиза Шерзатовна	
SANOATDA YASHIL ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MARKETING YONDASHUVLAR.....	46
Abdullaev Elörbek Odiljon o‘gli	
MODA SANOATIDA YASHIL MARKETING VA ISTE‘MOLCHILARNING EKOLOGIK ONGINI RIVOJLANTIRISH.....	50
Ahmadjonova Rayhona Jasurbek qizi	
YASHIL ERP TIZIMLARINING KORXONALARDA BARQAROR RIVOJLANISH VA MARKETING SAMARADORLIGIGA TA‘SIRI	54
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
OLIY TA‘LIM MUASSASALARINI INNOVATSION MENEJMENT ASOSIDA YASHIL MARKETINGDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI QO‘LLASH	58
Boltayeva Sitora Mirdjonovna	

HUDUDLARARO IJTIMOY TENGLIKNI TA'MINLASHDA YASHIL MARKETING INSTRUMENTLARINING AHAMIYATI	62
Ibrohimov Baxtrom Bog'dirovich	
OLIY TA'LIMDA YASHIL INNOVATSIYALARNI TARG'IB QILISH ORQALI XORIJIY TALABALAR OQIMINI OSHIRISH	66
Isamuqometov Shukurullo Asotullayovich	
YASHIL INNOVATSIYALAR ASOSIDA AGROMARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH VA MEVA SABZAVOT BOZORIDAGI NARX BARQARORLIGI MODELII	70
Isroilov Abdurashid Abduraxmanovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MIJOZLAR BILAN YASHIL RAQAMLI ALOQALARNI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	75
Mirziyodova Gulnozaxon Ayubxon qizi	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI BILIMLARNI BAHOLASH TIZIMLARI VA ULARNING RAQAMLI IQTISODIYOTGA MOSLASHGAN ILG'OR YONDASHUVLARI	78
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MIJOZLAR BILAN YASHIL RAQAMLI ALOQALARNI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	82
Mirziyodova Gulnozaxon Ayubxon qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'IY TOLALARDAN FOYDALANISHDA BARQAROR TA'MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH	85
Raximov Furqat Jalolovich	
TIJORAT BANKLARIDA OMONAT HAJMINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING VOSITALARINING ROLI	89
Raximov Shoxrux Furqatovich	
PAXTA TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARINI JORIY ETISH VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH	93
Tadjiev Sa'dulla Muhitdinovich	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORLARIDA YASHIL INNOVATSIYALAR ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA MARKETING STRATEGIYASINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	97
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	

YASHIL MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR VA ULARNING EKOLOGIK INFRATUZILMA MODERNIZATSIYASIDAGI ROLI

Tursunkulova Gulchiroy Burxonovna

Renessans ta'lim universiteti

Moliya va kredit kafedrası dotsenti, i.f.f.d.

E-mail tursunkulovagulchiroy@mail.com

ORCID: 0009-0004-3594-8608

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda moliyaviy innovatsiyalarning ekologik infratuzilmani modernizatsiya qilish va qayta tiklanuvchi energiya sektorini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston sharoitida qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini moliyalashtirish bo'yicha mavjud imkoniyatlar, to'siqlar va istiqboldagi yo'nalishlar tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: moliyaviy innovatsiyalar, ekologik infratuzilma, yashil iqtisodiyot, qayta tiklanuvchi energiya, iqlim fondlari, karbon kreditlari, davlat-xususiy sheriklik (DXSH), raqamli moliya, FinTech, ekologik investitsiyalar.

Abstract. This study examines the role of financial innovations in modernizing environmental infrastructure and developing the renewable energy sector. It also analyzes the existing opportunities, barriers, and prospective directions for financing renewable energy projects in the context of Uzbekistan.

Key words: financial innovations, environmental infrastructure, green economy, renewable energy, climate funds, carbon credits, public-private partnership (PPP), digital finance, FinTech, environmental investments.

Аннотация. В данном исследовании анализируется значение финансовых инноваций в модернизации экологической инфраструктуры и развитии сектора возобновляемой энергетики. Также рассматриваются существующие возможности, барьеры и перспективные направления финансирования проектов в области возобновляемой энергетики в условиях Узбекистана.

Ключевые слова: финансовые инновации, экологическая инфраструктура, зелёная экономика, возобновляемая энергетика, климатические фонды, углеродные кредиты, государственно-частное партнёрство (ГЧП), цифровые финансы, финтех, экологические инвестиции.

KIRISH

Bugungi kunda global muammolardan — iqlim o'zgarishi, atrof-muhitning degradatsiyasi hamda tabiiy resurslar tanqisligi — ekologik infratuzilmani modernizatsiya qilish va qayta tiklanuvchi energiya salohiyatini kengaytirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Biroq, bu jarayon katta hajmdagi investitsiyalarni talab qiladi. Mavjud moliyaviy manbalar esa tez o'sib borayotgan ehtiyojlarni qoplay olmayapti va ekologik talablarga to'liq javob bermayapti. Shu bois moliyaviy innovatsiyalar — yashil obligatsiyalar, iqlim fondlari, uglerod bozorlari, raqamli moliya yechimlari, davlat-xususiy sheriklik (DXSH)ning yangi shakllari — ekologik loyihalarni qo'llab-quvvatlashda hal qiluvchi vosita sifatida qaralmoqda.

Ekologik infratuzilmani modernizatsiya qilish atrof-muhitni muhofaza qilish, iqlim o'zgarishiga moslashuv, chiqindilarni kamaytirish va qayta tiklanuvchi energiya salohiyatini kengaytirish kabi milliy rivojlanish uchun muhim yo'nalishlardan biridir. Biroq, bu jarayonning moliyaviy ta'minoti ko'pincha murakkab masala bo'lib qolmoqda. Moliyaviy innovatsiyalar ushbu masalalarning eng samarali yechimlaridan biri sifatida ko'rilsa-da, ular ham bir qator to'siqlarga duch kelmoqda. Ushbu muammolarni ko'rib chiqamiz.

Ekologik infratuzilma loyihalarining uzoq muddatligi. Yashil energetika, suv resurslarini tiklash, chiqindilarni qayta ishlash kabi loyihalar qaytuvchanligi uzoq vaqt talab qiladi. Investorlar tez daromad keltiruvchi loyihalarni afzal ko'rishadi va uzoq muddatli risklar yuqori hisoblanadi.

Moliyaviy instrumentlarning yetarli rivojlanmaganligi. Green bond, sustainability-linked loan, carbon credit kabi innovatsion instrumentlar joriy etilayotgan bo'lsa-da, ular yetarli darajada qo'llanilmayapti. Shu bois bozor likvidligi past, institutsional investorlar ishtiroki cheklangan, normativ-huquqiy baza esa sust rivojlangan.

Ekologik risklarni baholashdagi noaniqliklar. Yashil loyihalar samaradorligini baholashda ekologik indikatorlar va metrikalar talab qilinadi. Ekologik foyda va zararlarni monetar baholash murakkab. Banklarda ekologik risklarni baholash mexanizmlari to'liq shakllanmagan.

Davlat tomonidan subsidiya va kafolatlarning yetishmasligi. Moliyaviy innovatsiyalar ko'pincha davlat kafolatlari va rag'batlantiruvchi mexanizmlar bilan uyg'un holda ishlaydi. Biroq subsidiyalar cheklangan, soliq imtiyozlari yetarlicha differensiallashtirilmagan, xususi sektorni jalb qilish mexanizmlari esa to'liq ishlamaydi.

Aholi va biznesning moliyaviy savodxonligi pastligi. Yashil kreditlar, energiya tejankor texnologiyalar, karbon kredit savdosi kabi yo'nalishlar aholiga va korxonalariga yetarlicha tanish emas. Bu esa yangi texnologiyalarga bo'lgan ishonchning past bo'lishiga olib keladi. Shuningdek, potensial foyda haqida yetarli ma'lumot mavjud emas.

Yashil iqtisodiyot ekologik infratuzilmani modernizatsiya qilishning zaruriyati mavjud. Ekologik infratuzilma quyidagilarni o'z ichiga oladi: chiqindi boshqaruvi tizimi; suvni tozalash va taqsimlash inshootlari; havo monitoringi va ekologik xavfsizlik tizimlari; energiya samaradorligi bilan bog'liq texnologiyalar. O'zbekiston misolida olsak, mavjud infratuzilmaning aksariyati 20–30 yillik eskirish darajasiga ega. Uni modernizatsiya qilish uchun katta hajmdagi investitsiyalar talab etiladi.

Ekologik infratuzilmani modernizatsiya qilish uchun yashil obligatsiyalar arzon va uzoq muddatli moliyaviy resurs hisoblanadi. Ko'plab mamlakatlar qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini aynan shu obligatsiyalar orqali moliyalashtirmoqda. Yashil obligatsiyalar ekologik maqsadli loyihalarni moliyalashtirishda investorlar uchun barqaror, ijtimoiy mas'uliyatli sarmoya imkoniyatini yaratadi. Mamlakatlar uchun arzon moliyalashtirish vositasi sanaladi, loyihalarning ijtimoiy va ekologik ta'siri oshadi. Ko'plab davlatlar (Xitoy, AQSH, Fransiya) energetika, transport va suv xo'jaligi kabi sohalarda aynan yashil obligatsiyalar orqali milliardlab dollar investitsiyalar jalb qilgan.

Bundan tashqari, Global Climate Fund, Green Growth Fund, IFC Green Finance kabi tashkilotlar qayta tiklanuvchi energiya loyihalariga grant va imtiyozli kreditlar ajratadi. O'zbekiston ham 2021–2024 yillarda ushbu fondlar orqali quyosh va shamol elektr stansiyalari uchun yirik moliyalashtirish olgan. Uglarod kvotalari savdosi orqali kompaniyalar chiqindilarni kamaytirishga rag'batlantiriladi. Uglarod kreditini sotish orqali ekologik loyihalar uchun qo'shimcha daromad manbai shakllanadi. AQSH va Yevropada "GreenToken" platformalari orqali kichik investorlardan ham ekologik loyihalarga mablag' jalb qilinmoqda. Davlat-xususi sheriklikning innovatsion modellari asosidagi quyosh parklari, energiya samaradorligi tizimlari va chiqindi energiyasidan foydalanish loyihalari ekologik infratuzilmaning asosiy moliyalashtirish mexanizmlaridan hisoblanadi.

Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik O'zbekistonning shamol va quyosh elektr stansiyalariga to'g'ridan-to'g'ri investitsiya kiritmoqda. Soliq va tarif imtiyozlari investorlar uchun uskunalarni olib kirishda bojxona yengilliklari, yashil energiya ishlab chiqaruvchilarga kafolatli tariflar berilishi, yashil bank mahsulotlarini joriy etish — bularning barchasi O'zbekiston tajribasi va istiqbollarini belgilaydi. Masalan, birinchi xalqaro yashil obligatsiya loyihalarini amalga oshirish, chiqindi gazidan biogaz ishlab chiqarish tizimlari orqali energiya ishlab chiqarishni kengaytirish kelgusida O'zbekiston energetika tizimining 2030 yilga borib 40% qayta tiklanuvchi energiyaga o'tishini taqozo etadi.

Moliyaviy innovatsiyalar ekologik infratuzilmani modernizatsiya qilish va qayta tiklanuvchi energiya sektorini jadal rivojlantirishda "drayver" rolini o'ynamoqda. Yashil obligatsiyalar, iqlim fondlari, uglarod bozorlari, DXSHning yangi mexanizmlari va FinTech yechimlari investitsiya oqimini oshirishning eng zamonaviy vositalari hisoblanadi. O'zbekiston ushbu yo'nalishda katta salohiyatga ega bo'lib, global "yashil" moliya tizimiga integratsiyani jadallashtirish orqali iqtisodiy va ekologik barqarorlikni ta'minlashi mumkin.

XULOSA

Moliyaviy innovatsiyalar ekologik infratuzilmani modernizatsiya qilish jarayonining asosiy drayverlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Yashil obligatsiyalar, barqarorlikka yo'naltirilgan investitsiya fondlari, xususi-davlat sherikligi (PPP), karbon kreditlari, raqamli moliya texnologiyalari va kraudfanding kabi zamonaviy instrumentlar ekologik loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatlarini sezilarli kengaytirmoqda. Mazkur mexanizmlar resurslarning oqilona taqsimlanishini ta'minlab, qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiya oqimini tezlashtirmoqda.

Zamonaviy yondashuvlar — "green finance", ESG tamoyillari, "impact investing", fintech asosidagi monitoring va blokcheyn orqali shaffoflikni ta'minlash kabi vositalar ekologik infratuzilmaning texnologik yangilanishiga xizmat qilmoqda. Xususan, qayta tiklanuvchi energiya bozorida kapital jalb qilish mexanizmlarining diversifikatsiyasi, investorlar uchun xavf va daromad nisbatini aniq belgilovchi moliyaviy modellarning yaratilishi,

energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan kredit liniyalari ushbu sohaning barqaror rivojlanishiga turtki bermoqda.

Umuman olganda, moliyaviy innovatsiyalar ekologik infratuzilmani modernizatsiya qilishning muhim omili bo'lib, ular orqali ekologik xavfsizlikni ta'minlash, energiya mustaqilligiga erishish, qayta tiklanadigan energiya ulushini oshirish va "yashil iqtisodiyot"ga o'tishni tezlashtirish imkoniyati yaratiladi. Mazkur yondashuvlar O'zbekiston va global iqtisodiyot uchun uzoq muddatli barqaror rivojlanishning strategik asosini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kaplan, R. S., & Cooper, R. (1998). *Cost & Effect: Using Integrated Cost Systems to Drive Profitability and Performance*. Harvard Business School Press.
2. Drury, C. (2020). *Management and Cost Accounting*. Cengage Learning.
3. Miles, L. D. (1989). *Techniques of Value Analysis and Engineering*. McGraw-Hill.
4. OECD (2021). *Green Finance and Investment: Financing Climate Futures*. OECD Publishing.
5. International Energy Agency (IEA) (2023). *Renewables 2023: Analysis and Forecasts*. IEA Publications.
6. Ghosh, A., & Chakraborty, S. (2021). "Financial Innovation and Green Infrastructure: Emerging Frameworks." *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 11(4), 725–742.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori (2023). *Yashil energetika va qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida*.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10-maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

ISBN 978-9910-8407-4-6

9 789910 840746